

Quản lý hoạt động dạy học môn Mỹ thuật theo định hướng phát triển năng lực học sinh ở các trường trung học cơ sở

Nguyễn Trúc Tâm Anh*

*Học viên Cao học Trường Đại học Sài Gòn

Received: 3/1/2023; Accepted: 8/1/2023; Published: 13/1/2023

Abstract: Managing the art teaching activities following the competence-based approach is an important factor contributing to improving the quality of comprehensive education. Therefore, the principal needs to master the content of managing the teaching activities and the factors affecting the management following the competence-based approach. The article presents the management of teaching activities of Fine Arts following the competence-based at secondary schools

Keywords: Managing the teaching activities, Fine Arts, student competence development, secondary schools

1. Mở đầu

Mỹ thuật là môn học thuộc lĩnh vực giáo dục nghệ thuật. Trong chương trình GDPT mỹ thuật hình thành, phát triển ở học sinh (HS) năng lực mỹ thuật, biểu hiện của năng lực thẩm mỹ trong lĩnh vực mỹ thuật; đồng thời góp phần cùng các môn học và hoạt động khác hình thành, phát triển ở HS các phẩm chất chủ yếu và năng lực chung, đặc biệt là giáo dục ý thức kế thừa, phát huy văn hóa nghệ thuật dân tộc phù hợp với sự phát triển của thời đại.

Hoạt động dạy học (HDDH) theo định hướng phát triển năng lực (PTNL) BHS là DH thông qua tổ chức liên tiếp các hoạt động học tập (HĐHT), giúp HS tự khám phá những điều chưa biết chứ không thụ động tiếp thu những tri thức được sắp đặt sẵn. GV là người tổ chức và chỉ đạo HS tiến hành các HĐHT phát hiện kiến thức mới, vận dụng sáng tạo kiến thức đã biết vào các tình huống học tập hoặc tình huống thực tiễn... Chương trình môn Mỹ thuật được xây dựng theo cấu trúc tuyến tính và đồng tâm với hai mạch nội dung Mỹ thuật tạo hình và Mỹ thuật ứng dụng; tạo cơ hội cho học sinh được trải nghiệm và vận dụng mỹ thuật vào đời sống; giúp học sinh nhận thức được mối liên hệ giữa mỹ thuật với văn hoá, xã hội, kết nối mỹ thuật với các môn học và hoạt động giáo dục (HGD) khác; làm tiền đề cho học sinh định hướng nghề nghiệp trong tương lai, cũng như chủ động tham gia các hoạt động VHNT và đời sống xã hội.

Hiện nay QLHDDH môn Mỹ thuật ở các trường THCS, còn gặp nhiều khó khăn và hạn chế. Năng lực GV và năng lực người quản lý chưa đáp ứng được nhu cầu xã hội, do đó cần có biện pháp quản lý phù hợp để nâng cao chất lượng QLHDDH môn Mỹ thuật.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Tầm quan trọng của QLHDDH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL học sinh ở các trường THCS

QLHDDH theo định hướng PTNLHS ở các trường THCS nói chung và đặc thù bộ môn mỹ thuật nói riêng giúp đạt được mục tiêu của chương trình GDPT đã quy định: Điều 31 Luật giáo dục 2019 quy định chương trình GDPT phải đảm bảo các yêu cầu: Thể hiện mục tiêu GDPT; Quy định yêu cầu về phẩm chất và năng lực của HS cần đạt được sau mỗi cấp học, nội dung giáo dục bắt buộc đối với tất cả HS trong cả nước; Quy định PP, hình thức tổ chức HGD và đánh giá kết quả giáo dục đối với các môn học ở mỗi lớp và được tổ chức thực hiện linh hoạt, phù hợp với điều kiện cụ thể của từng trường học sẽ đảm bảo thực hiện chương trình GDPT 2018 đúng theo yêu cầu và quy định đó.

Giúp nhà trường, Hiệu trưởng khai thác có hiệu quả, phù hợp CSVC, thiết bị DH đáp ứng yêu cầu thực hiện các PPDH và KTĐG theo yêu cầu phát triển phẩm chất, năng lực HS của nhà trường để tổ chức thực hiện chương trình. Tạo điều kiện phát huy quyền tự chủ của GV và tổ chuyên môn (TCM) trong thực hiện chương trình, đáp ứng yêu cầu về tính mở, tính phân hóa của chương trình GDPT.

Thực hiện đổi mới tổ chức và quản lý các hoạt động chuyên môn trong nhà trường gồm: XDKH; tổ chức thực hiện kế hoạch; KTĐG quá trình thực hiện kế hoạch; điều chỉnh, hoàn thiện kế hoạch trong quá trình tổ chức thực hiện. Từ đó giúp Hiệu trưởng phát huy quyền tự chủ, tự chịu trách nhiệm trong xây dựng và tổ chức thực hiện kế hoạch giáo dục nhà trường.

2.2. Nội dung QLHDDH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL HS ở các trường THCS

Lập kế hoạch HDDH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNLHS ở các trường THCS

Khi XDKH DH, Hiệu trưởng cần dựa trên những cơ sở sau: Phân tích thực trạng HDDH trong năm học; Phân tích kế hoạch chung của ngành, của trường, từ đó xây dựng kế hoạch DH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL.; Tìm hiểu đặc điểm tâm sinh lứa tuổi, môi trường sinh hoạt tại địa phương. Xác định điều kiện DH như ĐNGV, CSVC, tài chính, quỹ thời gian; Kế hoạch phải thể hiện tính khoa học, kế thừa, toàn diện, cụ thể và trọng tâm trong từng thời kì; Kế hoạch phải phát huy được những mặt mạnh, khắc phục những mặt yếu kém, củng cố ưu điểm, vạch ra được chiều hướng phát triển trong HDDH, phản ánh được mối quan hệ giữa mục đích, mục tiêu, nội dung, PP, phương tiện, thời gian, hình thức tổ chức, biện pháp, KTĐG, thể hiện được phân cấp quản lý của Hiệu trưởng, đảm bảo tính thống nhất, đồng bộ và cụ thể. Kế hoạch DH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL các thành tố của chương trình đều hướng tới việc hình thành, PTNL HS, giúp cho HS phát triển tối đa các tố chất tiềm ẩn.

- Các loại KHDH: Kế hoạch chuyên môn của nhà trường: Kế hoạch chuyên môn là kế hoạch bộ phận trong hệ thống kế hoạch của nhà trường; Kế hoạch của TCM có hai loại kế hoạch; Kế hoạch của GV gồm hai loại: kế hoạch năm học và kế hoạch giảng dạy bộ môn.

- Nội dung của bản kế hoạch cần đề cập tới các vấn đề sau: Cơ sở XDKH; Nội dung và biện pháp thực; Điều kiện để đảm bảo kế hoạch thường là các điều kiện về CSVC - kỹ thuật, trang thiết bị, nguồn lực tài chính, tình hình đội ngũ, môi trường sư phạm, điều kiện để thực hiện xã hội hoá giáo dục. Xây dựng kế hoạch HDDH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL HS thì Hiệu trưởng cần quan tâm nhiều đến thời lượng tự học của HS, hoạt động trải nghiệm thực tế, hoạt động nhóm của HS, đặc biệt quan tâm đến địa điểm học tập trong trường và ngoài trường của HS, những lực lượng tham gia và lực lượng liên đới. Trên cơ sở đó có những biện pháp tổ chức, định hướng tổ chức thực hiện kế hoạch DH một cách hiệu quả. Hiệu trưởng cần quan tâm đến kế hoạch thực hiện các hoạt động đánh giá KQHT của HS trong quá trình học tập, các lực lượng tham gia trong quá trình đánh giá.

2. Tổ chức thực hiện HDDH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL ở các trường THCS

Tổ chức thực hiện KHDH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL phải xuất phát từ quan điểm phát huy tính tích cực, chủ động, tự giác, tự quản của học sinh và kết hợp sự chủ động của GV.

Quá trình tổ chức thực hiện kế hoạch bao gồm:

Giải thích mục tiêu, yêu cầu của KHDH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL. Thống nhất về phương thức sư phạm trong DH môn Mỹ thuật theo định hướng

PTNL và hoạt động của nhà quản lý, GV, HS.

Tổ chức nâng cao năng lực cho CBQL và GV về thực hiện phương thức sư phạm trong DH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL.

Thống nhất hình thức DH, PPDH, KTĐG kết quả DH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL.

Huy động các nguồn lực để thực hiện KHDH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL bao gồm nhân lực, vật lực, tài lực, nguồn lực thông tin. Trong đó đặc biệt quan tâm đến việc huy động nguồn nhân lực từ cha mẹ HS, cộng đồng tham gia vào tổ chức quá trình DH và đánh giá kết quả DH ở trường THCS.

Sắp xếp bố trí nhân sự, phân công trách nhiệm quản lý, huy động cơ sở vật chất, kinh tế. Khi sắp xếp bố trí nhân sự, Hiệu trưởng phải biết được phẩm chất và năng lực từng người, mặt mạnh, mặt yếu, nếu cần có thể phân công để công việc được tiến hành thuận lợi và có hiệu quả.

Định rõ tiến trình, tiến độ thực hiện. Thời gian bắt đầu, thời gian kết thúc. Trong việc tổ chức thực hiện, Hiệu trưởng cần tạo điều kiện cho người tham gia phát huy hết năng lực chuyên môn, kỹ năng sư phạm, tự giác, tích cực, phối hợp cùng nhau hoàn thành tốt nhiệm vụ. Trong quản lý nhà trường, Hiệu trưởng phải coi việc thực hiện tốt kế hoạch đề ra của các TCM, của mỗi GV là biện pháp quan trọng nhất đảm bảo chất lượng DH.

3. Chỉ đạo thực hiện HDDH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNLHS ở các trường THCS

Chỉ đạo thực hiện hoạt động DH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL trong trường phổ thông là chỉ huy, ra lệnh các bộ phận, cá nhân trong nhà trường thực hiện những nhiệm vụ để đảm bảo việc DH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL diễn ra đúng hướng, có kế hoạch, tập hợp và phối hợp các lực lượng giáo dục sao cho đạt hiệu quả. Chỉ đạo thiết kế các chủ đề DH tích hợp và DH trải nghiệm cho HS, tăng cường tổ chức hoạt động thực tiễn khám phá cho HS nhằm nâng cao năng lực của HS.

Hiệu trưởng chỉ đạo thực hiện KHDH đến từng TCM, GV:

- Chỉ đạo TCM chú trọng tất cả các khâu trong quy trình hoạt động; Chỉ đạo các TCM tổ chức trao đổi về PPDH môn Mỹ thuật theo định hướng pPTNL, xác định phạm vi kiến thức cơ bản, mục đích cần đạt được (kiến thức, kỹ năng áp dụng.), trao đổi về cách dạy các bài khó, khai thác SGK, tài liệu tham khảo, chuẩn bị các trang thiết bị cần thiết; Chỉ đạo TCM hướng dẫn GV thực hiện các hình thức DH, PPDH môn Mỹ thuật theo định hướng PTNL; Chỉ đạo GV soạn giảng, giảng dạy những nội dung bài học Mỹ thuật theo định

hướng PTNL; Chỉ đạo sinh hoạt TCM theo hướng nghiên cứu bài học của từng GV để đổi mới nâng cao chất lượng DH; Chỉ đạo GV huy động cộng đồng, cha mẹ HS tham gia vào quá trình DH trải nghiệm cho HS, đánh giá kết quả học tập, rèn luyện của HS. GV đánh giá thường xuyên, đánh giá định kỳ, đánh giá tổng kết KQHT của HS theo tiếp cận năng lực và đánh giá sự tiến bộ của HS trong suốt quá trình DH. Chỉ đạo tăng cường CSVC phục vụ dạy và học môn Mĩ thuật theo định hướng PTNL. Trong quá trình chỉ đạo, Hiệu trưởng cần KTĐG việc thực hiện kế hoạch bằng cách thu thập thông tin chính xác, phân tích, tổng hợp, xử lý thông tin để đưa ra những quyết định đúng đắn.

4. Kiểm tra, đánh giá HĐDH môn Mĩ thuật theo định hướng PTNL HS ở các trường THCS

Kiểm tra thường đi liền với đánh giá, đó là những phán đoán nhận định về kết quả của công việc dựa trên mục tiêu đề ra. Trong QLHĐDH môn Mĩ thuật theo định hướng PTNL việc KTĐG có ý nghĩa không chỉ đối với Hiệu trưởng mà còn có ý nghĩa đối với HS. KTĐG phải khách quan, toàn diện, hệ thống, công khai. Sau kiểm tra có nhận xét, kết luận, phải động viên khen thưởng, nhắc nhở kịp thời những sai trái thì mới có tác dụng.

Hiệu trưởng có thể kiểm tra định kì, thường xuyên, đột xuất, trực tiếp hoặc gián tiếp, cần xây dựng kế hoạch KTĐG, xây dựng chuẩn đánh giá phù hợp với đặc điểm của nhà trường thì KTĐG mới khách quan, công bằng, rõ ràng, chính xác. Hiệu trưởng tăng cường phản hồi thông tin từ HS về HĐ DH của GV theo định hướng PTNL, tăng cường lấy ý kiến phản hồi từ đồng nghiệp, TCM về phương thức DH của GV. Xây dựng công cụ và lực lượng đánh giá kết quả DH môn Mĩ thuật theo định hướng PTNL nhằm đảm bảo tính khách quan, chính xác, công bằng.

5. Quản lý các điều kiện hỗ trợ HĐDH môn Mĩ thuật theo định hướng PTNLHS ở các trường THCS

QLHĐDH môn Mĩ thuật phụ thuộc vào nhiều yếu tố. Môn Mĩ thuật thường được quan niệm cho rằng là môn học nghiêng về mặt nghệ thuật, sáng tạo. Chính vì thế chất lượng giảng dạy các môn Mĩ thuật phụ thuộc vào các yếu tố bên trong và bên ngoài.

* Các yếu tố bên ngoài gồm: Môi trường: Không gian vật chất và tâm lý, thời gian, ánh sáng, âm thanh... Người dạy: Hình thức bên ngoài, đời sống nội tâm, PP sư phạm, kỹ năng giao tiếp... ảnh hưởng tới người học; Người học, đặc biệt là tập thể HS với không khí học tập thi đua của lớp... ảnh hưởng tới người dạy; Gia đình, tính di truyền, tập tính của cha mẹ, những giá trị truyền thống, sự quan tâm của bố mẹ. Xã hội, chế

độ chính trị, hệ thống định hướng, chính sách kinh tế - xã hội.

* Các yếu tố bên trong thể hiện như sau: Tiềm năng trí tuệ; Những cảm xúc; Những giá trị của cá nhân; Vốn sống; Phong cách học và dạy, Tính cách.

Ngoài ra, quản lý môi trường phục vụ DH môn Mĩ thuật theo định hướng PTNL cần tập trung vào: Trang bị CSVC, trang thiết bị; Xây dựng quy tắc ứng xử tạo nếp sống văn minh trong nhà trường; xây dựng khuôn viên nhà trường xanh-sạch-đẹp-an toàn tạo cảm giác thân thiện... đối với cCBQL, GV, NV và học sinh của trường; Tổ chức các hoạt động ngoại khóa đa dạng, phong phú, phù hợp với nhận thức và đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi HS THCS để tạo ra môi trường giáo dục thu hút sự tích cực, hứng thú tham gia của HS trên cơ sở đó thực hiện mục tiêu giáo dục ở trường THCS. Phối hợp với gia đình, các lực lượng xã hội để tạo nên môi trường giáo dục thống nhất tác động tích cực, đồng bộ đến HS.

3. Kết luận

QLHĐDH môn Mĩ thuật theo định hướng PTNLHS là nhân tố quan trọng góp phần nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện và là một nội dung quan trọng trong ác quản lý HĐDH nói chung của Hiệu trưởng trường THCS, quản lý HĐDH môn Mĩ thuật bao gồm các nội dung cơ bản: Quản lý hoạt động dạy của GV; Quản lý việc chuẩn bị lên lớp, soạn bài của GV; Quản lý việc thực hiện nội dung chương trình của GV; Quản lý đổi mới PPDH của GV; Quản lý khâu KTĐG giá KQHT của HS; Quản lý hoạt động học của HS; Quản lý việc đáp ứng yêu cầu HĐHT của HS; Quản lý việc tự KTĐG KQHT của HS.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2014). Công văn 5555/BGDĐT-GDTrH ngày 08/10/2014. *Về việc hướng dẫn sinh hoạt chuyên môn về đổi mới PPDH và KTĐG; tổ chức và quản lý các hoạt động chuyên môn của trường trung học, trung tâm GSTX qua mạng*. Hà Nội

2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2014). *Tài liệu tập huấn Dạy học và kiểm tra, đánh giá KQHT theo định hướng PTNLHS môn Mĩ thuật cấp THCS*. Hà Nội

3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2016). *Tài liệu hội thảo – tập huấn Đổi mới tổ chức và quản lý hoạt động giáo dục ở trường trung học cơ sở theo định hướng phát triển năng lực học sinh*.

4. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018). Chương trình giáo dục phổ thông môn Mĩ thuật (ban hành kèm theo thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 25/12/2018).

5. Nguyễn Văn Nam (2020). *Quản lý hoạt động dạy học theo định hướng phát triển phẩm chất năng lực học sinh tại các trường trung học: thực trạng và giải pháp*. Tạp chí Khoa Học, số 42, 2020.